

Valtakunnallinen päiväperhosseuranta 2014

Kimmo Saarinen

Ritarista (*Papilio machaon*) kertyi kesän 2014 yleisökyselyn myötä yli 80 uutta havaintoruutua. Mielenkiintoisiin lentoaikoihin saatiin myös täydennystä Sa Savitaipaleelta, jossa nähtiin 19.9. samalla kertaa peräti kaksi ritaria.

Kirjoittajan osoite – Author's address:

Etelä-Karjalan Allergia- ja Ympäristöinstituutti, Lääkäritie 15, FI-55330 Tiuruniemi,
email: kimmo.saarinen@allergia.fi

	2014	ka (mean)	suurin (max.)	pienin (min.)	yhteensä (total)
Henkilöt (participants)	205	199	213 (11)	186 (12)	809
10×10 km ruudut (quadrats)	688	596	713 (10)	529 (06)	2 272
Havaintopäivät (obs.days)	6 246	6 349	7 536 (10)	5 571 (08)	143 427
Lajit (species)	106	104	108 (11)	98 (08)	114
Yksilöt (individuals)	138 316	238 548	356 995 (10)	150 466 (08)	4 881 407
Päivää/ruutu (days/quadrat)	9	11	12 (06)	9 (08)	
Lajia/ruutu (species/quadrat)	12	15	17 (06)	12 (08)	
Yksilöä/päivä (individuals/day)	22	37	47 (10)	27 (08)	

Taulukko 1. Valtakunnallisen päiväperhosseurannan havainnointiaktiivisuus ja päiväperhosmäärät vuonna 2014 verrattuna edelliseen kymmenvuotiskauteen 2004–2013. | **Table 1.** The observation data of NAFI in 2014, during the preceding 10 years (2004–2013, mean, maximum, minimum), and during the whole scheme (1991–2014, total).

Harvinaisen lämmän vuosi – silti vuosikatsauksessa 100 000 päiväperhosen aukko!

Puitteet perhoskesälle olivat periaatteessa loistavat, sillä Suomessa on ollut kulu-
nutta vuotta lämpimämpää vain vuonna
1938. Nyt koko maan keskilämpötila jäi
ennätyksestä vain 0,15 astetta. Talvi oli
leuto ja etelässä poikkeuksellisen vähä-
luminen – esimerkiksi Pohjois-Karjalan
Onkamossa nähtiin suolle antavalla rin-
teellä suruvaippa lennossa jo tammikuus-
sa (4.1.). Helmi–maaliskuun lämpöjak-
son myötä kevät alkoi hämmästyttävän
aikaisin ja jo toukokuussa nousiin en-
simmäisen kerran hellelukiin. Ilmatie-
teen laitoksen mukaan kesä–elokuun kes-
kilämpötila oli edellisesän tavoin koko
maassa tavanomaista korkeampi, enim-
millään länsirannikolla ja Lapissa noin
1,5 astetta. Etelä-Karjalassa kiersimme

National Butterfly Recording Scheme in Finland (NAFI): summary for 2014

Data for NAFI, based on voluntary recording all over the country, are collected both traditionally by South Karelia Allergy and Environment Institute and online via Hatikka website of the National Museum of Natural History. This summary is an overview of the results based on NAFI database www.luomus.fi/nafi at the end of December 2014. Records of 205 amateur and professional lepidopterists covered 106 species and 138 000 specimens (Table 2) from 688 quadrats of the Finnish uniform 27 E grid (Fig. 1). Despite of an exceptionally warm year and hot summer, the butterfly season 2014 was one of the worst during the 24 years of the scheme in terms of the total butterfly abundance (Table 1). The gap of 100 000 individuals was due to every third species appearing in at least 50 % lower abundances in comparison to the average season. Altogether 29 species exhibited the lowest number of individuals for the decade; *Pyrgus malvae*, *Satyrrium pruni*, *Erebia embla* and *Coenonympha pamphilus* even had the minimum abundances during the scheme. In particular, most blues and fritillaries appeared in unparalleled low numbers. Amongst the worst were *Plebeius artaxerxes*, *P. optilete*, *Nymphalis urticae*, *Boloria selene*, *B. euphrosyne* and *Pararge petropolitana*. Those few positive exceptions included *Leptidea juvernica*, *Favonius quercus*, *Glaucopteryx alexis* and *Araschnia levana*. Recorded in KI Parikkala, *Heteropterus morpheus* was recorded for the first time in the scheme. Other new finds from the particular biogeographical provinces were due to *Papilio machaon* (*Lkoc, Le*), *Leptidea juvernica* (KI), *Colias hyale* (*Oa*), *Satyrrium w-album* (*Ta*), *Lycaena hippothoe* (*Le*), *Plebeius eumedon* (*Li*), *Nymphalis vaualbum* (*N*), *Araschnia levana* (Tb) and *Oeneis bore* (*Lkor*). Three underlinings indicate most likely the first observations ever in the province. The updated database of NAFI consists of almost 4.9 million individuals; more detailed maps for each species can be viewed at NAFI website. In 2015, the scheme continues and is open for all lepidopterists. A more detailed overview will be published due to the 25th anniversary of the scheme.

Den riksomfattande dagfjärilsmonitoreringen i Finland (NAFI): sammandrag 2014

Dagfjärilsmonitoreringens data, baserat på observationer från frivilliga i hela landet, samlas in både traditionellt av Södra Karelens Allergi- och Miljöinstitut och *on line* via databasen Hatikkas webbplats vid Naturhistoriska riksmuseet. Artikeln sammanfattar resultaten utgående från uppgifter i NAFI:s databas www.luomus.fi/nafi i december 2014. Observationerna från 205 amatörer och professionella lepidopterologer omfattar 106 arter av 138 000 exemplar (Tabell 2) från 688 rutor i det finländska enhetskoordinatsystemet (27 E grid), Fig. 1.

Trots att år 2014 var exceptionellt varmt och sommaren rentav het blev fjärilssäsongen 2014 en av de sämsta ifråga om total abundans under de 24 år monitoreringen pågått (Tabell 1). Skillnaden på 100 000 exemplar berodde på att var tredje art uppvisade åtminstone 50 % lägre abundans än medeltalet. Totalt 29 arter förekom i sitt lägsta antal under decenniet. För *Pyrgus malvae*, *Satyrrium pruni*, *Erebia embla* och *Coenonympha pamphilus* var antalet det lägsta under hela den tid monitoreringen pågått. Speciellt de flesta blåvingar och pärlmorfjärilar förekom i osedvanligt lågt antal. Bland de värst drabbade var *Plebeius artaxerxes*, *P. optilete*, *Nymphalis urticae*, *Boloria selene*, *B. euphrosyne* och *Pararge petropolitana*. Bland de få arter som uppvisade en positiv trend fanns *Leptidea juvernica*, *Favonius quercus*, *Glaucopteryx alexis* och *Araschnia levana*. Fyndet av *Heteropterus morpheus* i KI Parikkala var det första av arten inom monitoreringen. Andra nya fynd från respektive provins var: *Papilio machaon* (*Lkoc, Le*), *Leptidea juvernica* (KI), *Colias hyale* (*Oa*) *Satyrrium w-album* (*Ta*), *Lycaena hippothoe* (*Le*), *Plebeius eumedon* (*Li*), *Nymphalis vaualbum* (*N*), *Araschnia levana* (Tb) och *Oeneis bore* (*Lkor*). Understreckning anger att det sannolikt är frågan om det första fyndet totalt för provinsen i fråga.

Den uppdaterade NAFI-databasen omfattar nästan 4,9 miljoner exemplar; detaljerade kartor kan ses på NAFI:s hemsida. Under 2015 fortsätter monitoreringen och den öppna för alla lepidopterologer. En mer detaljerad översikt kommer att göras med anledning av monitoreringens 25-års jubileum.

perhoslinjämme toukokuusta syyskuulle lämpimämmässä oloissa kuin kertaakaan vuoden 1991 jälkeen. Koko maassa hellepäiviä kertyi tavallista enemmän (50), varsinkin loppukesästä pitkään jatkunut yhtäjaksoinen hellekausi sivusi loistavan perhosvuoden 1973 ennätystä. Kesä ei ollut missään päin Suomea erityisen sateisenkaan, mutta... Pohjoisvirtauksen sävyttämät kesäkuun loppuviikot hytistiin poikkeuksellisen koleassa säässä ja tuoloin lumihiualeita tippui maan eteläosia myöten. Juhannusaaton aamuna oli paikoin kylmempää (ja lumisempää) kuin jouluaaton aamuna! Panu Välimäki pohdiskeli kesälumen haittoja Baptrian pääkirjoituksessa 2/2014 varmasti oikeaan suuntaan, mutta yksinomaan muutamaa kylmää alkukesän viikkoa ei käy syyttämisen surkeasta päiväperhoskesästä. Ehkä siitä saatiin viitteitä jo edellisenä vuonna, kun perhoset katosivat loppuke-

sästä, vaikka syksy jatkui pitkään kesäisen lämpimänä. Oma vaikutuksensa on varmasti ollut myös lähes lumettomalla talvella ja varhaisella mutta hitaasti edenneellä keväällä.

Kesällä 2014 päiväperhoset olivat elinympäristöstä tai lentoajasta riippumatta järjestään vähissä. Edellisen kerran perhosia oli lennossa yhtä kehnosti vuonna 2008. Havaintopäiviin suhteutettuna koluteltiin jopa seurannan pohjalukemia, sillä vain aloitusvuonna 1991 päiväperhosia nähtiin vähemmän – todennäköisesti vain käytännön syistä. Kun joka kolmatta lajia ilmoitettiin alle puolet keskiverokesän määrästä, yksilömäärä jäi lähes 100 000 perhosta vuosikymmenen keskitasosta (taulukko 1). Lajimäärä kuitenkin nousi jaetulle kakkossijalle vuoden 2005 rinnalle. Seurantaan saatiin jopa uusi laji kymmenen vuoden tauon jälkeen, kun heinähiipijä (*Heteropterus morpheus*)

nähtiin aivan itärajan tuntumassa KI Parikkalassa.

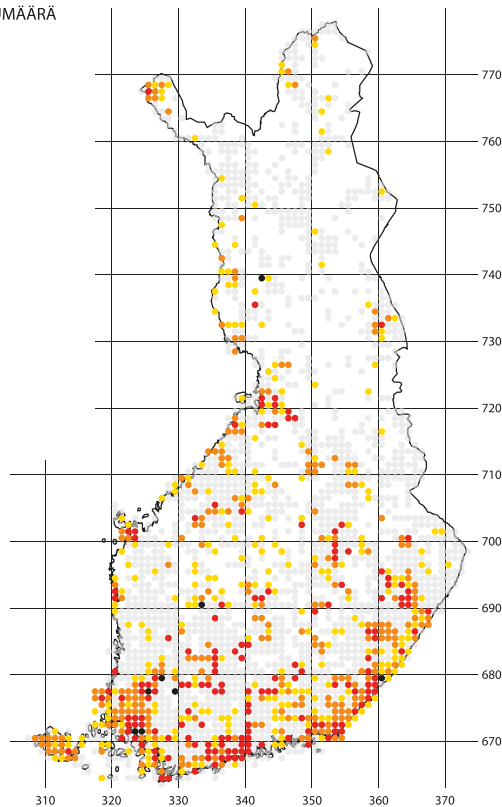
Päiväperhoskesän myönteisimmät uutiset tulivat itse havainnoitsijajoukosta. Muutaman hiljaisemman vuoden jälkeen päiväperhosia havainnoitiin yli 200 ihmisen voimin – itse asiassa maatalousympäristöjen linjalaskentoihin osallistuneiden kera tietoja kertyi lähes ennätysjoukolta (230). Uusia kasvoja tuli mukaan 47, mikä on 2000-luvun toiseksi suurin vuosilisä. Näin seurantajoukko laajeni jo yli 800 henkilöön. Kesällä 2014 havaintopäivien määrä oli hyvää keskitasoa ja päivät jakautuivat tähän mennessä toiseksi suurimpaan ruutujoukkoon (17,8 % Suomen 10×10 km ruuduista). Perhostietojen alueellinen kattavuus on ollut parempi vain vuonna 2010. Uusia seurantaruujuja kertyi 50, näistä melkoinen osa ritarikeylyn myötä (ks. edempänä). Kaikkiaan havaintoruudut jakautuivat melko tasaisesti

Kuva 1. Yhtenäiskoordinaattiruudut (10×10 km), joista seurataan ilmoitettiin tietoja vuonna 2014. Harmaista ruuduista on seurantatietoja vain aiemmilta vuosilta.

Fig. 1. The Finnish uniform 27 E grid quadrats (10×10 km) with butterfly observations in 2014; scale indicates the number of observation days in each quadrat. Grey quadrats have older observations (1991–2013) only.

PÄIVÄLUKUMÄÄRÄ

- 100–
- 10–99
- 2–9
- 1
- 0

Etelä- ja Keski-Suomeen Oulun seudulle asti, mutta Kainuusta Keski-Lappiin oli laajoilla alueilla vain satunnaisia haja-ruutuja (kuva 1). Lapin neljän maakunnan ja Koillismaan perhostiedot pohjautuivat edellisvuoden tavoin reiluun 40 ruutuun, tällä kertaa kuitenkin pohjoisemmalla painotuksella. Varsinkin Enontekiön Lapista tuli laajalti päiväperhostietoja.

Tästä huolimatta Pohjois-Suomesta jäivät ilmoittamatta tundrasinisiipi (*Plebeius glandon*), kääpiöhopeatäplä (*Boloria improba*) ja kairanokiperhonen (*Erebia disa*); etelästä puolestaan ei ilmoitettu yhtään kirsikkaperhosta (*Nymphalis polychloros*) tai idänhäränsilmää (*Maniola lycaon*). Kesän 2014 lajitiedot on koottu taulukkoon 2, josta voidaan tiivistää mm.

- vähintään 10 000 yksilön rajan ylitti vain kaksi lajia, mikä on 2000-luvun pienin määrä (keskimäärin 6 lajia/v; vä-

himmillään 4 lajia vuosina 2008 ja 2013, enimmillään 9 lajia vuonna 2006)

- 30 runsaimman lajin joukossa on vain neljä keskivertovuotta runsaampaa lajia!
- seuranta-ajalta (1991–2014) tehtiin seitsemän uutta yksilöennätystä, joista kolme maksimia ja neljä minimiä; jos tarkastellaan viimeisen kymmenen vuoden jaksoa, edellä mainittujen lisäksi kirjattiin 27 muuta yksilöennätystä (2 max. / 25 min.). Yksilöennätysistä on lisäksi oheisessa kirjoituksessa
- koko seuranta-ajalta kirjattiin neljälle lajille uusi havaintoruutuennätys, joista kolme maksimia ja yksi minimi; viimeisen kymmenen vuoden jaksolta kertyi näiden lisäksi 18 muuta ruutuennätystä (2 max. / 16 min.)
- yksilömäärään pohjautuva sijaluku oli neljällä lajilla parempi ja kahdeksalla

lajilla huonompi kuin kertaakaan aikaisemmin.

Ennätyksiä ja muita lukuja yksilöidään jäljempänä lajiryhmittäin. Kunkin ryhmän alkuun on tiivistetty runsaus- ja frekvenssivertailu edelliseen kymmenvuotiskauteen (2004–2013) ”plus- ja miinuslajeina”; runsaudella tarkoitetaan yksilömäärää suhteessa havaintopäivien määrään ja frekvenssillä lajin havaintoruutujen osuutta kaikista havaintoruuduista. Luvut olivat tarkastelujaksosta riippumatta enemmän tai vähemmän mollivoittoisia. Valopiikkuja ei ollut monta: selvimmin linjasta nousivat peltovirnaperhonen (*Leptidea juvernica*), tamminoisasiipi (*Favonius quercus*), virnainisiipi (*Glaucopteryx alexis*) ja kartta-perhonen (*Araschnia levana*). Kielteisimmästä päästä voidaan nostaa esiin nokkosperhonen (*Nymphalis urticae*), keltaniittysilmä (*Coenonympha pamphilus*) ja suonokiperhonen (*Erebia embla*).

Melko keskinkertaiseen edelliskesään verrattuna päiväperhosten havaintopäiväpainotettu runsaus laski reilun kolmanneksen (-36 %), kun 74 lajia väheni ja 33 lajia runsastui. Lukumääräisesti suurin lasku kirjattiin sitruunaperhoselle (*Gonepteryx rhamni*), tesmaperhoselle (*Aphantopus hyperantus*) ja välivuotta lentäneelle metsänokiperhoselle (*Erebia ligea*). Edelliskesästä nousseiden kärjestä löytyivät mm. amiraali (*Vanessa atalanta*) ja ohdakeperhonen (*Vanessa cardui*). Kuvaavaa kuitenkin on, että edellisvuotta runsaampien 33 lajin yhteenlaskettu plussa (noin 7 200 perhosta) oli pienempi kuin vaikkapa sitruunaperhosen lasku yksistään vuodesta 2013! Kaikkien 74 lajin yhteenlaskettu miinus (noin 78 700 perhosta) ylitti kymmenkertaisesti runsastuneiden osuuden. Tämä näkyi myös lomakkeita seuranneissa viesteissä kuten ”Oli kyllä niiin huono perhoskesä että... uskomatonta” ja ”arviolta noin 8–10 lajia vähemmän mitä normaalisti ja jotkut hyvin yksittäin.” Kesän erikoisia olosuhteita

ta ihmeteltiin myös yleisesti, mutta kaa-
konkulmalla kauden yhteenvedossa nähtiin
positiivistakin: ”Eli ei aivan p#□%a
perhoskesä!”

Umpisurkeasta perhoskesästä huoli-
matta seuranta-aineisto täydentyi 11:llä
uudella maakuntahavainnolla kymme-
nestä eri lajista. Näistä kolme lienee maa-
kuntien ensihavainnoja, heinähiipijä ja
peltovirnaperhonen Laatokan Karjalas-
ta ja karttaperhonen Pohjois-Hämeestä.
Muut seurannalle uudet havainnot pai-
nottuivat pohjoiseen, josta löytyivät myös
kaksi ”uusvanhaa” maakuntaa ritarille
(*Papilio machaon*). Erilliskartoituksen-
sa myötä lajille kertyi myös eniten uusia
havaintoruutuja (81). Seuraavaksi eniten
ruutumäärä nousi suruvaipalla (*Nympha-
lis antiopa*; 31), lanttuperhosella (*Pieris
napi*; 29), vihernopsasiivellä (*Callophrys
rubi*; 28) ja edellisvuoden ykkösellä iso-
nokkosperhosella (*Nymphalis xanthome-
las*; 27). Kärkipäästä voidaan nostaa esiin
myös peltovirnaperhonen ja vuorovuoti-
nen rämekylmänperhonen (*Oeneis jutta*),
jotka molemmat löytyivät 18 uudesta ha-
vaintoruudusta. Ainakin yhdestä uudes-
ta ruudusta kirjattiin kaikkiaan 86 lajia,
joista 40:n levinneisyyskartalla on nyt
vähintään kymmenen uutta kymppiru-
tua.

PAKSUPÄÄT (vuosi 2014 verrattu-
na vuosien 2004–2013 keskiarvoon: run-
saus +1 / -8 lajia, frekvenssi +1 / -8 la-
jia). Kesä oli paksupäille seurannan nel-
jänneksi heikoin. Pahimmin kärsi man-
sikkakirjosiipi (*Pyrgus malvae*), jonka
koko seurantajakson pienin yksilömää-
rä romahdutti lajin toiseksi heikoimmal-
le sijalleen. Lauhahiipijän (*Thymelicus
lineola*) yksilömäärä puolestaan oli pie-
nimmillään kymmeneen vuoteen. Myös

JUHA JANTUNEN

muut lajit jäivät keskivertovuoden mää-
ristä lukuun ottamatta tummakirjosi-
ipeä (*Pyrgus alveus*); toisena lajina edel-
liskesän luvuista nousi keltatäplähiipijä
(*Carterocephalus palaemon*). Täpläpak-
supää (*Hesperia comma*) puolestaan oli
ainoa, jonka neljä havaintoruutua ylitti
keskivertovuoden ruutumäärän. Pohjois-
nen alalaji ssp. *catena* jäi kuitenkin edel-
leen kokonaan havaitsematta. Sen sijaan
tunturikirjosiipi (*Pyrgus andromedae*)
palasi välivuoden jälkeen seurantalista-
le tutulla havaintoruudullaan (*Le Enonte-
kiö*). Mustatäplähiipijästä (*Carterocephalus
silvicola*) kirjattiin seurantaan toistai-
seksi pohjoisin ruutu *Obb* Pellosta, joka
on hyvinkin maailman pohjoisin havain-
to lajista! Päiväperhoskesän huippuhetkiä
koettiin *KI* Parikkalassa, kun metsätien
varresta kahden suolaikun välistä bon-
gattiin Kaakkois-Suomen suoperhoskar-

▲ Aloitusvuonna 1991 noin 50 havainnoit-
sijaa ilmoitti mansikkakirjosiipeä (*Pyrgus
malvae*) suurin piirtein saman verran kuin
reilu 300 havainnoitsijaa vuosina 2013 ja
2014 yhteensä. Kuluneen kesän ennätyspieni
yksilömäärä ei lupailu hyvää.

▼ Heinähiipijän (*Heteropterus morpheus*)
löytö *KI* Parikkalasta antoi uutta pontta viime
vuosien epävarmoiksi jääneisiin hiipijäha-
vaintoihin Kaakkois-Suomessa. Virosta tallen-
nettu kuuden kuvan kooste paljastaa heinä-
hiipijän omalaatuisen pomppivan lentotyylin.
Kuva: Juha Jantunen.

toituksen lomassa heinähiipijä. Suomesta
jo vuonna 1937 ensimmäisen kerran löy-
dettyä lajia ei ole aiemmin tavattu Laato-
kan Karjalasta, ainakaan Suomen puolel-
ta.

RITARIPERHOSET (runsaus +0 / -3 lajia, frekvenssi +1 / -2 lajia). Määrät laskivat neljättä vuotta peräkkäin, mutta ryhmä oli paremmin selvinneiden joukossa jopa lähellä 2000-luvun keskitasoa. Pikkuapollo (*Parnassius mnemosyne*) oli edelleen ryhmänsä runsaslukuisin, suurelta osin Uudenmaan siirtokannan johdosta, ja sitä ilmoitettiin tunnetuilta paikoilta Ahvenanmaalta ja lounaisrannikolta kaikkiaan kuudesta ruudusta. Niin ikään kuudesta ruudusta kirjattu isopollo (*Parnassius apollo*) oli ainoa edellisestä runsastunut laji. Sen sijaan ritari pysyi niukasti edellisvuoden tasolla. Lajista tehtiin kesällä *Suomen Luonto* -lehdessä yleisökysely, jonka aineistot saatiin mukaan seurantaan. Tuloksena oli kaksi uutta seurantamaakuntaa Lapissa (*Le Enontekiö* ja *Lkoc Kittilä*). Sen sijaan Ahvenanmaalta ei ilmoitettu yhtään ritaria.

KAALIPERHOSET (runsaus +5 / -9 lajia, frekvenssi +3 / -11 lajia). Vaikka kesä oli 2000-luvun heikoin, joukossa oli sentään useita edellisestä runsastuneita tai tavanomaista runsaampia lajeja. Näiden kärjessä olivat molemmat virnaperhoset. Peltovirnaperhosen yksilö- ja ruutumäärät olivat toista vuotta peräkkäin seuranta-ajan suurimmat, laji löytyi ensimmäistä kertaa Laatokan Karjalasta (*KI Parikkala*) ja seurannan pohjoisin ruutu kirjattiin *Kb Liperistä* (kuva 2). Vaikka Uudeltamaalta tuli viestiä, että ”peltovirnaperhosen kanta on ollut tunnetuilla paikoilla laskujohtainen”, kaakossa laji oli edelleen vahvasti kaksipolvinen. Melkein

tekisi mieli epäillä, että tavallisemman virnaperhosen hyvä vuosi selittyisi osittain uuden tulokkaan ansiosta. Virnaperhonen (*Leptidea sinapis*) joka tapauksessa runsastui jo neljättä vuotta peräkkäin ja lajin ruutu- sekä yksilömäärät olivat keskivertovuotta suurempia. Yksilömääränsä puolesta samaan ylsivät edellisestä kesästä runsastuneet aurora (*Anthocharis cardamines*) ja tunturikeltaperhonen (*Colias tyche*). Ryhmän runsaimman lajin titteli palasi kahden välivuoden jälkeen lanttuperhoselle, joita näkyi vielä syyskuun lopulla hämmästyttävän paljon. Esimerkiksi Etelä-Karjalassa laji on nähty Joutsenon linjalla vain kolmena vuotena viikolla 39, aina yhden yksilön voimin, mutta nyt viimeistä laskentaa hallitsi kymmenen lanttuperhosta. Vaa-leakeltaperhonen (*Colias hyale*) ilmoitettiin idässä neljästä ruudusta *Ka Virolahdelta*, *Sa Savonlinnasta*, *Kb Liperistä* ja *Kiteeltä* sekä lännessä seurannan toistaiseksi läntisimmästä ruudusta *Ab Laitilasta* ja ensimmäisen kerran Etelä-Pohjanmaalta (*Oa Seinäjoki*). Muut lajit olivatkin sitten heikommalla. Esimerkiksi sitruunaperhosia on ilmoitettu yhtä vähän vain seurannan alkuvuosina ja suokeltaperhosen (*Colias palaeno*) havaintoruutumäärä on ollut vain kolme kertaa pienempi, viimeksi vuonna 1997. Laji kuitenkin ilmoitettiin seitsemän vuoden tauon jälkeen Ahvenanmaalta (*Al Lemland/Föglö*). Kaaliperhonen (*Pieris brassicae*) oli tällä kertaa naurisperhosta (*Pieris rapae*) runsaampi vaeltaja – lajien keskinäinen valtasuhde seurannassa on niukasti kaali-

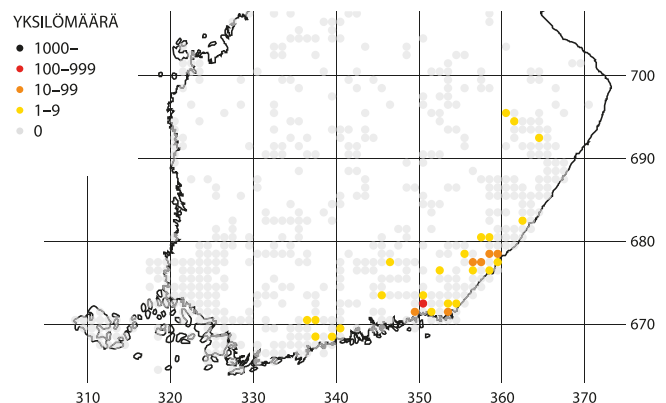
perhosen hyväksi havaintovuosin 13–11. Molemmat olivat kuitenkin vähälukuisia ja havaintopainotus lounaassa; mielenkiintoista, että kummallakin oli selvästi erillinen havaintoruutukeskittymä Oulun seudulla. Vain kolme sinappiperhosta (*Pieris daplidice*) kolmesta ruudusta (*Ka Virolahti*, *Ta Somero*, *Sa Lappeenranta*) tiputti lajin heikoimmalle sijalleen seurannan 15 sinappiperhosvuoden joukossa. Pohjoisessa kirjattiin kymmenen lapinkeltaperhosta (*Colias hecla*) vain yhdestä Enontekiön Lapin ruudusta.

NOPSA- JA KULTASIIVET (runsaus +1 / -9 lajia, frekvenssi +0 / -10 lajia). Kesä oli seurannan heikoimpien joukossa; 2000-luvulla on oltu vain kerran jotakuinkin samalla tasolla (2003). Esimerkiksi loistokultasiipiä (*Lycaena virgaurae*) on ilmoitettu vähemmän vain vuosina 1991 ja 1993, mutta reilu parikymmentä tuominopsasiipeä (*Satyrrium pruni*) on koko seurantajakson heikoin tulos. Jälkimmäiselle myös kertyi vähiten havaintoruutuja reiluun kymmeneen vuoteen. Samaan joukkoon kuului ketokultasiipi (*Lycaena hippothoe*), joka kuitenkin ilmoitettiin ensimmäisen kerran seurantaan Enontekiön Lapista (*Le Kilpisjärvi*). Idässä vihernopsasiipi puolestaan kirjattiin seurantaan pohjoisimmasta havaintoruudusta *Li Utsjoelta*. Jalavanopsasiipi (*Satyrrium w-album*) ja pikkukultasiipi (*Lycaena phlaeas*) olivat molemmat niukimmillaan kymmeneen vuoteen, mutta jalavanopsasiipi ilmoitettiin seurantaan ensimmäistä kertaa Etelä-Hämees-

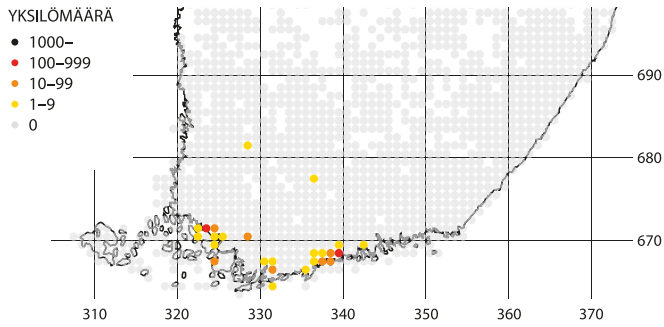
JUHA MAALALA

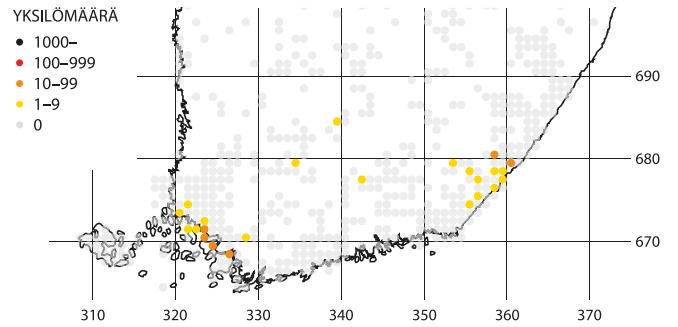
Lanttuperhosen (*Pieris napi*) pohjoinen alalaji ssp. *adalwinda* ilmoitettiin viidestä havaintoruudusta. Etelässä ensimmäinen sukupolvi oli niukka ja kakkospolvi alkukesän viivästyttämänä hieman myöhässä, mutta helteisen loppukesän myötä syyskuu oli ilmeistä kolmatta polvea.

Kuva 2. Peltovirnaperhosen (*Leptidea juvernica*) tietoja tuli taas ennätysellisen monesta ruudusta ennätysellisen runsaasti, joten lajin yksilömäärä seurannassa kolminkertaistui myös vuonna 2014. Uuden tulokkaan osuus kaikista virnaperhosista oli jo lähes 20 %; koko seuranta-aineistossa se on hädän tuskin 1 %. | **Fig. 2.** *Leptidea juvernica* reached its all-time record both in terms of the number of grid quadrats and abundance in 2014. The proportion of *L. juvernica* individuals was 20 % of all *Leptidea* observations in 2014, the respective number across the whole scheme (1991–2014) being only 1 %.

Kuva 3. Jalavanopsasiiven (*Satyrium w-album*) levinneisyys on laajentunut merkittävästi 24 seurantavuoden aikana (1991–2014). Kesällä 2014 ilmoitettiin vain kymmenen yksilöä viidestä ruudusta, mutta näiden joukossa oli jälleen uusi sisämaahavainto Etelä-Hämeestä (*Ta Hattula*). | **Fig. 3.** *Satyrium w-album* has remarkably expanded its range in Finland during the scheme (1991–2014). In 2014, the species was less abundant compared with the average abundance during the preceding 10 years, but still recorded from a new inland quadrat in *Ta Hattula*.

Kuva 4. Virnasinisiiven (*Glaucopsyche alexis*) ruutukeskittymien välissä oli kesällä 2014 vain kolme hajaruutua Etelä-Hämeessä (*Ta Asikkala, Valkeakoski, Kuhmoinen*). Kaakossa ja lounaassa lajia kirjattiin ennätysmäärin. | **Fig. 4.** The occurrence of *Glaucopsyche alexis* is increasingly concentrated on two spatially separate areas with increasing incidence and abundance there.

tä (*Ta Hattula*; kuva 3) ja pikkukultasiiven pohjoinen alalaji ssp. *polaris* puolestaan kahden vuoden tauon jälkeen *Li Utsjokelta*. Isokultasiiven (*Lycaena dispar*) havainnot rajoittuivat edellisvuoden tavoin kaakkoon viiteen ruutuun (*Sa Lappeenranta, Imatra ja Ruokolahti, Kb Kitee ja Rääkkylä*). Lukumäärältään vain yksi laji oli keskivertovuoden yläpuolella, mutta sitäkin komeammin: ennätysmäärä tamminopsasiipiä nosti lajin seurantahistorian parhaaseen sijoitukseen. Lajia ilmoitettiin runsaasti varsinkin *Ab Turun Ruissalosta*, josta tuli myös hyvä retkivinkki: tamminopsasiipi lentää parhaiten vasta illansuussa, jolloin tammilatvuk-sia tähyilemällä lajia voi kuulemma nähdä oikealla paikalla ”suunnattoman runsaasti”! Tamminopsasiivestä tehtiin myös erillinen sisämaahavainto *Ta Hattulasta*.

SINISIIVET (runsaus ja frekvenssi molemmat +3 / -14 lajia). Lajeja on kirjattu heikommin vain seurannan aloitusvuonna 1991. Keskivertovuoden tasolle yltenneiden kolmikossa olivat huhtasinisiipi (*Plebeius nicias*) ja edelliskesän tavoin kahdesta ruudusta kirjattu pikkusini-siipi (*Cupido minimus*), jota havainnoitsijan mukaan oli Pohjois-Karjalan tutulla paikalla ”ennätyksellisesti, vaikka vain kävelin suoraviivaisesti soramontun reunalta toiselle.” Myönteisin poikkeus oli epäilemättä virnasinisiipi, jonka yksilö- ja havaintoruutumäärä olivat molemmat seuranta-ajan ennätyksiä. Lajin levinneisyysalue näyttää kuitenkin eriytyneen yhä selvemmin kaakkois- ja lounaiskolkkiin (kuva 4). Kannussinisiivestä (*Cupido argiades*) kertyi tietoja vain yksittäin kuudesta ruudusta (*N Helsinki, Vantaa, Ta Nastola, Ka Kouvola, Ylämaa, Sa Lap-*

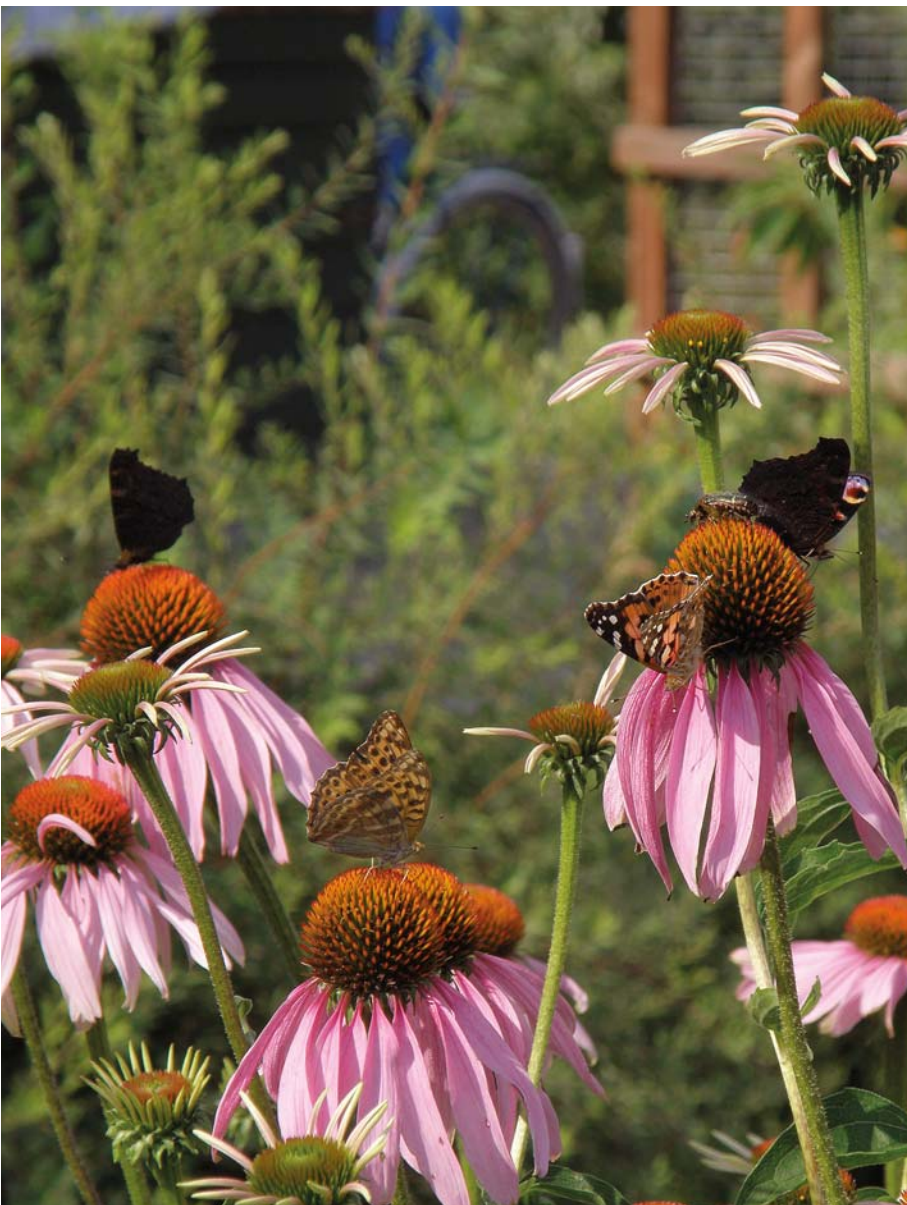
◀ Ruskosinisiipi (*Plebeius eumedon*) oli todella vähissä, mutta pohjoisessa laji kirjattiin ensimmäisen kerran seurantaan Inarin Lapista (*Li Ivalo*).

▼ Juolukkasinisiivelle (*Plebeius optilete*) vuosi oli vasta neljäs alle tuhannen yksilön. Ahvenanmaalta seurantahavainnot puuttuvat tyystin kolmelta viime vuodelta.

▲ Hohtosiniisi (Plebeius icarus) ilmoitettiin peräti kahdesta Enontekiön Lapin ruudusta. Maan eteläosista puolestaan kerrottiin, kuinka päiväperhosseurantaa voi tehdä jopa öisin: joskus yökkösretken yhteydessä voi kuulemma nähdä taskulampun valossa melkoisina parvina heinillä nukkuvia hohtosiniisiä!

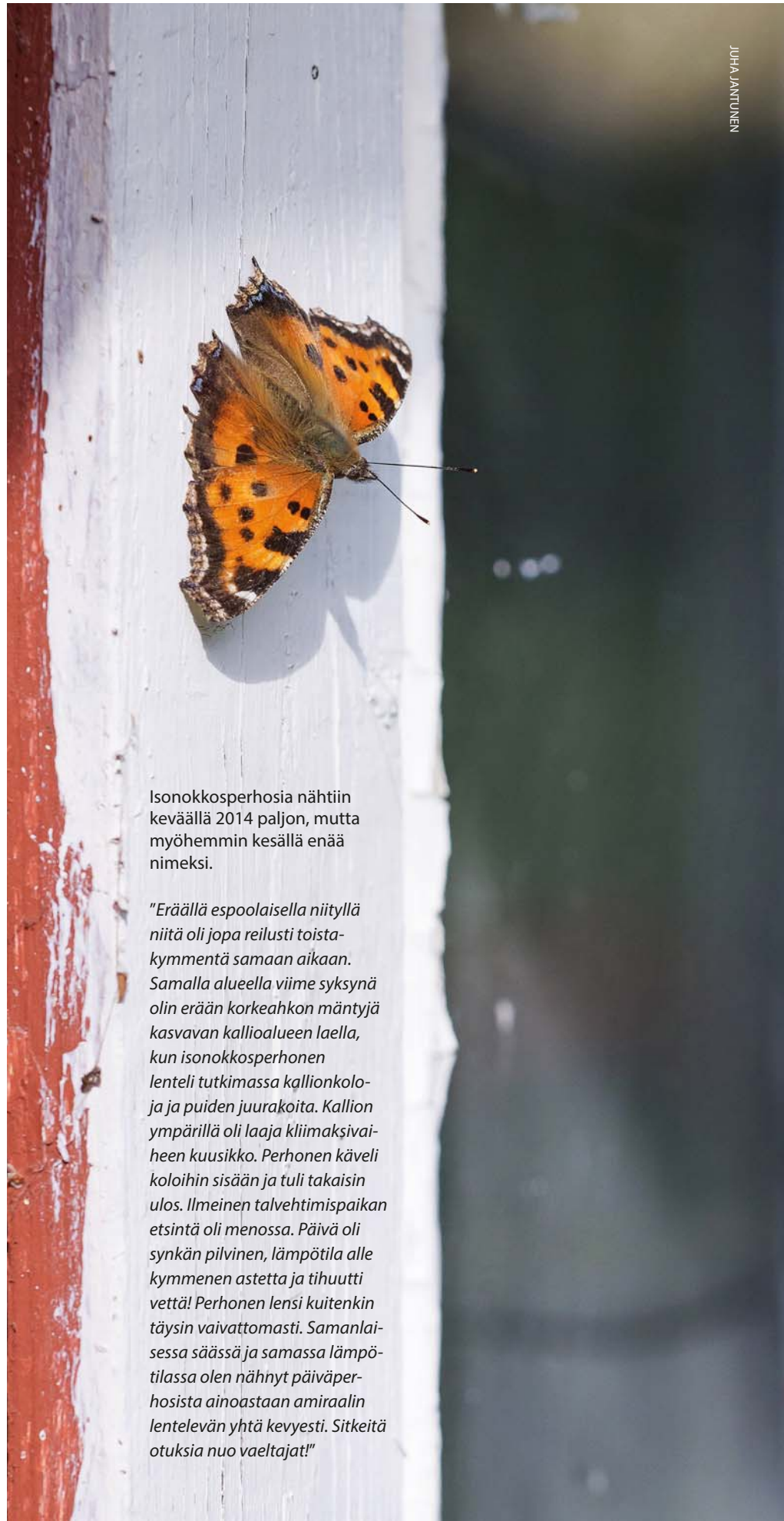
peenranta). Harjusiniisi (Scolitantides vicrama) ilmoitettiin ensimmäistä kertaa kahdesta havaintoruudusta St Säkylässä, mutta havainnoitsijan arvion mukaan lajin lentoaikaan osui vain viisi aurinkoista päivää, jotka lumettomaan talveen yhdistettynä johtivat pieneen yksilömäärään ja vähäisiin odotuksiin tulevalle kesälle. Vaikka kalliosiniisi (Scolitantides orion) havaintoja kertyi keskimääräistä useammasta ruudusta, yksilömäärä oli pienin kymmenen vuoteen. Vastaavat pohjalukemat kirjattiin neljälle muulle lajille, joista jo pidempään heikoilla olleet lehtosiniisi (Plebeius artaxerxes), ruskosiniisi (Plebeius eumedon) ja juolukasinisi (Plebeius optilete) ovat olleet niukempia vain aloitusvuonna 1991. Jokainen oli kesän runsauslistalla alempana kuin koskaan aikaisemmin. Hopeasiniisi (Plebeius amandus) yksilömäärä on viimeksi ollut pienempi vuonna 1993, mutta nelikosta ainoana se sentään vältti pienimmän havaintoruutumäärän viimeiseltä vuosikymmeneltä. Tundrasiniisi jäi kahden edellisesän tavoin tyystin havainnoitta – edellinen vastaava aukko seurantatiedoissa on vuosilta 2002–2004.

TÄPLÄPERHOSET (runsaus +5 / -9 lajia, frekvenssi +7 / -7 lajia). Suunta jatkui alaspäin jo kuudetta vuotta peräkkäin ja tuloksena oli toistaiseksi 2000-luvun heikoin kesä. Erityisen selvästi se näkyi nokkosperhosella, joka jo edellisenä kesänä tippui päiväperhosten kärkikymmenikön ulkopuolelle. Nyt laji kesti hädin tuskin 20 runsaimman joukossa: ”*Toukokuun pakkasaamut kai nujersivat kaikki nokkosperhoset, kun niitä ei näkynyt koko kesänä kuin muutama*”. Toiseksi heikoin seurantavuosi jätti lajin ensimmäistä kertaa karttaperhosen taakse, kenties jonkinlaisena esimakuna tulevista vuosista? Karttaperhoselle kesä sen sijaan oli erinomainen, tuloksena jälleen ennätysmäärä havaintoruutuja ja niiden joukossa ensimmäinen Pohjois-Hämeessä (Tb Keuruu). Paraisilta tuli jopa viestiä ”*surrealistisesta kesästä, kun vasta viimeisten viiden vuoden aikana levinneet levana ja paphia jatkoivat eksponentiaalista runsastumista ja esiintyivät 'valtavina massoina'* –

◀ Punahatulla viihtyvät neitoperhonen (Nymphalis io), ohdakeperhonen (Vanessa cardui) ja keisarinviitta (Argynnis paphia) nousivat päiväperhosten runsauslistalla tavalista korkeammalle kesällä 2014.

muuten olisi ollut köyhää.” Keväällä nähtiin suuri joukko talvehtineita isonokkosperhosia, ainakin kaakossa jopa ”tavallista” nokkosperhosta enemmän, mutta monien havainnoitsijoiden mukaan uutta kesäpolvea ei sitten juuri näkynytäkään. Seurantaan kirjattiin Hatikan kautta 99 yksilöä maalīs–toukokuussa, mutta vain 19 yksilöä heinäkuussa ja yksi syyskuussa. Näinköhän uudesta aallosta löytyy edes joku onnistunut talvehtija ensi kevääseen, kun talvi 2014/2015 mentiin sekin säiden-sä puolesta edestakaisin sahaten? Isonokkosperhosen havaintoruuduista voidaan mainita lännessä *Oa* Vaasa ja *Tb* Keuruu, joka oli vasta toinen kerta maakunnasta. Kirsikkaperhosesta ei tullut yhtään havaintoa, mutta täplänokkosperhonen (*Nymphalis vaualbum*) ilmoitettiin toista vuotta peräkkäin, tällä kertaa Uudelta maalta (*N* Helsinki). Myös kuusamaperhonen (*Limenitis camilla*) jäi yhden ruudun varaan (*Ta* Hämeenkoski). Molempia häiveperhosia ilmoitettiin keskimääräistä useammasta ruudusta, mutta kummankin yksilömäärät olivat 2010-luvun pohjatasoa. Hieman runsaamman häiveperhosen (*Apatura iris*) pohjoisin ruutu seurannassa on nyt *Sb* Siilinjärvellä, mutta pikuhäiveperhonen (*Apatura ilia*) rajoittui tutuille alueilleen Ahvenanmaalta Pohjois-Karjalaan. Selvimmin edellisesästä nousivat amiraali ja ohdakeperhonen. Niitä tuli heti toukokuun kylmän jakson jälkeen ja lisääntyminenkin onnistui kesäkuun kylmästä huolimatta hyvin. Amiraaleja ilmoitettiin Kuusamo–Kemi-linjalle ja ohdakeperhonen nähtiin käsivarressa *Le* Kilpisjärvellä saakka. Neitoperhonen (*Nymphalis io*) oli edellisesän tavoin ryhmänsä runsaslukuisin laji, vaikka yksilömäärä oli enää neljännes neljän vuoden takaisesta määrästä.

HOPEATÄPLÄT (runsaus ja frekvenssi molemmat +4 / -15 lajia) olivat sinisiipien ohella kesän 2014 suurimpia häviäjiä: kun lähes jokainen tavallisempi laji oli vähissä, heikompi tulos löytyy vain seurannan alkuvuodelta 1991. Esimerkiksi ke-tohopeatäplää (*Argynnis adippe*), niittyhopeatäplää (*Boloria selene*) ja pursuhopeatäplää (*Boloria euphrosyne*) on ilmoitettu vähemmän ja vähemmistä ruuduista vain 1990-luvun alussa. Varsinkin pursuhopeatäplä vajosi edelleen runsauslittalla. Erään havainnoitsijan mukaan laji on taantunut ainakin lounaassa jo vuosien ajan erittäin voimakkaasti, ja nyt se jäi kolmatta vuotta peräkkäin ilman yhtään havaintoa Ahvenanmaalta. Orvokkihopeatäplä (*Argynnis aglaja*) ja angervo-hopeatäplä (*Brenthis ino*) olivat niukim-

Isonokkosperhosia nähtiin keväällä 2014 paljon, mutta myöhemmin kesällä enää nimeksi.

”Eräällä espoolaisella niityllä niitä oli jopa reilusti toistakymmentä samaan aikaan. Samalla alueella viime syksynä olin erään korkeahkon mäntyjä kasvavan kallioalueen laella, kun isonokkosperhonen lenteli tutkimassa kallionkoloja ja puiden juurakoita. Kallion ympärillä oli laaja kliimaksivaiheen kuusikko. Perhonen käveli koloihin sisään ja tuli takaisin ulos. Ilmeinen talvehtimipaikan etsintä oli menossa. Päivä oli synkän pilvinen, lämpötila alle kymmenen astetta ja tihuutti vettä! Perhonen lensi kuitenkin täysin vaivattomasti. Samanlaisessa säässä ja samassa lämpötilassa olen nähnyt päiväperhosista ainoastaan amiraalin lentelevän yhtä kevyesti. Sitkeitä otuksia nuo vaeltajat!”

Taulukko 2. Seurannan lajitiedot vuoden 2014 runsausjärjestyksessä. Yksilömäärien, runsauden (yksilöä/10 päivää) ja frekvenssin (lajin havaintoruudut / kaikki havaintoruudut) vertailussa on käytetty edeltävää kymmenvuotiskautta (2004–2013). Viimeisissä sarakkeissa on kunkin lajin havaintotilanne vuoden 2014 lopussa. | **Table 2.** Butterfly species in the order of abundance in 2014. Other columns as follows: 2) the mean number of individuals (years 2004–2013), 3) the number of individuals per 10 observation days in 2014 and 4) compared to the average (%), 5) the proportion of positive quadrats in 2014 and 6) compared to the average (%), 7) the total number of positive quadrats and 8) the total number of individuals between 1991 and 2014.

		Yksilömäärä 2014	ka	Runsaus 2014	ero%	Frekvenssi 2014	ero%	Yhteensä ruutua	yksilöä
1.	Tesmaperhonen (<i>A. hyperantus</i>)	27811	29548	44,53	-5	42,9	-10	1084	568171
2.	Lanttuperhonen (<i>P. napi</i>)	15826	26021	25,34	-36	60,5	1	1436	518622
3.	Sitruunaperhonen (<i>G. rhamnii</i>)	8341	16262	13,35	-48	45,8	-13	1161	317807
4.	Vihernopsasiipi (<i>C. rubi</i>)	7423	12613	11,88	-40	38,1	-13	1220	280081
5.	Lauhahiipijä (<i>T. lineola</i>)	7241	15038	11,59	-50	35,0	-15	971	251315
6.	Neitoperhonen (<i>N. io</i>)	6181	15041	9,90	-57	35,3	-17	859	243803
7.	Amiraali (<i>V. atalanta</i>)	5185	3635	8,30	50	29,5	1	836	106520
8.	Kangassinisiipi (<i>P. argus</i>)	4745	7258	7,60	-33	25,9	-14	906	148603
9.	Angervohopeatäplä (<i>B. ino</i>)	4083	7932	6,54	-47	31,4	-18	1024	145820
10.	Loistokultasiipi (<i>L. virgaureae</i>)	3141	5853	5,03	-45	27,3	-29	1036	137480
11.	Suruvaippa (<i>N. antiopa</i>)	2310	2833	3,70	-16	33,3	-10	1076	67599
12.	Niittyhopeatäplä (<i>B. selene</i>)	2288	7087	3,66	-67	26,9	-30	1136	124965
13.	Ketosinisiipi (<i>P. idas</i>)	2207	3212	3,53	-29	22,8	-9	898	65116
14.	Piippopaksupää (<i>O. sylvanus</i>)	2155	4725	3,45	-54	28,5	-23	971	96643
15.	Liuskaperhonen (<i>N. c-album</i>)	2133	4862	3,41	-55	29,1	-25	940	85534
16.	Tummapapurikko (<i>P. maera</i>)	2087	3033	3,34	-31	22,1	-25	849	77355
17.	Virnaperhonen (<i>L. sinapis</i>)	1927	1759	3,09	12	27,3	3	896	48000
18.	Aurora (<i>A. cardamines</i>)	1826	1797	2,92	3	28,3	-13	947	44661
19.	Karttaperhonen (<i>A. levana</i>)	1700	983	2,72	76	18,5	81	275	13530
20.	Nokkosperhonen (<i>N. urticae</i>)	1671	15905	2,68	-89	31,3	-43	1212	291768
21.	Hopeasinisiipi (<i>P. amandus</i>)	1662	3328	2,66	-49	23,3	-26	861	71646
22.	Ohdakeperhonen (<i>V. cardui</i>)	1582	2618	2,53	-36	31,8	33	896	43940
23.	Pihlajaperhonen (<i>A. crataegi</i>)	1567	3116	2,51	-49	18,2	-25	783	75233
24.	Orvokkihopeatäplä (<i>A. aglaja</i>)	1560	2166	2,50	-27	25,0	-21	867	52317
25.	Metsänokiperhonen (<i>E. ligea</i>)	1279	7222	2,05	-82	16,1	-43	961	169328
26.	Hohtosinisiipi (<i>P. icarus</i>)	1224	1708	1,96	-25	18,0	-24	744	38347
27.	Paatsamasinisiipi (<i>C. argiolus</i>)	1133	1698	1,81	-33	26,5	-15	917	36626
28.	Keisarinviitta (<i>A. paphia</i>)	1069	1107	1,71	-3	19,3	24	396	17292
29.	Ratamoverkkoperhonen (<i>M. athalia</i>)	1051	1348	1,68	-23	19,9	-12	722	36047
30.	Pursuhopeatäplä (<i>B. euphrosyne</i>)	987	2859	1,58	-65	21,8	-35	1147	78800
31.	Pikkukultasiipi (<i>L. phlaeas</i>)	840	1543	1,34	-45	21,8	-13	662	25521
32.	Ketohopeatäplä (<i>A. adippe</i>)	815	2146	1,30	-61	16,4	-32	691	50430
33.	Idänniittysilmä (<i>C. glycerion</i>)	815	2008	1,30	-58	11,2	-22	374	43578
34.	Niittysinisiipi (<i>P. semiargus</i>)	803	1871	1,29	-56	17,4	-32	792	42080
35.	Räme kylmänperhonen (<i>O. jutta</i>)	798	452	1,28	82	7,3	45	358	12146
36.	Juolukkasinisiipi (<i>P. optilete</i>)	714	2308	1,14	-68	16,6	-41	1022	47391
37.	Suokeltaperhonen (<i>C. palaeno</i>)	599	988	0,96	-37	13,7	-33	958	25875
38.	Kirjoverkkoperhonen (<i>E. maturna</i>)	593	404	0,95	48	8,4	-2	288	14186
39.	Suohopeatäplä (<i>B. aquilonaris</i>)	588	567	0,94	7	8,7	-10	544	14661
40.	Rämehopeatäplä (<i>B. eunomia</i>)	539	953	0,86	-43	8,7	-8	545	22853
41.	Mustatäplähiipijä (<i>C. silvicola</i>)	503	996	0,81	-48	15,3	-27	727	24285
42.	Kaaliperhonen (<i>P. brassicae</i>)	470	774	0,75	-38	9,6	-42	622	20022
43.	Keltaniittysilmä (<i>C. pamphilus</i>)	414	753	0,66	-44	6,1	-45	464	21133
44.	Peltovirnaperhonen (<i>L. juvernica</i>)	405	18	0,65	>999	4,2	>999	36	588
45.	Isonokkosperhonen (<i>N. xanthomelas</i>)	377	133	0,60	172	11,6	316	154	1705
46.	Pikkuapallo (<i>P. mnemosyne</i>)	367	452	0,59	-18	0,9	-1	37	8892
47.	Naurisperhonen (<i>P. rapae</i>)	341	907	0,55	-60	9,7	-35	568	25237
48.	Huhtasinisiipi (<i>P. nicias</i>)	340	172	0,54	101	0,7	-49	72	4755
49.	Ketokultasiipi (<i>L. hippothoe</i>)	318	613	0,51	-47	8,9	-32	458	11788
50.	Harjusinisiipi (<i>S. vicrama</i>)	276	662	0,44	-58	0,3	72	3	8880
51.	Tamminopsasiipi (<i>F. quercus</i>)	274	90	0,44	209	2,0	-8	69	1922
52.	Metsäpapurikko (<i>P. petropolitana</i>)	256	778	0,41	-67	9,9	-43	733	25774
53.	Ruskosinisiipi (<i>P. eumedon</i>)	240	815	0,38	-70	6,5	-39	429	19791
54.	Ritari (<i>P. machaon</i>)	233	320	0,37	-25	22,2	13	864	7939

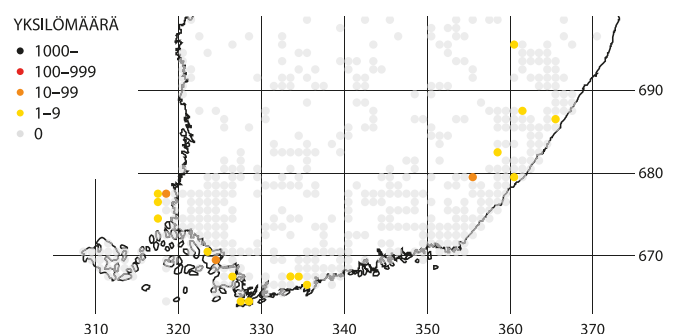
millaan kymmeneen vuoteen, rinnehopeatäplä (*Argynnis niobe*) puolestaan ilmoitettiin vain 18 ruudusta (kuva 5), minä alle seurannassa on jääty vain vuosina 1991 ja 2007. Pohjoisessa kääpiöhopeatäplä jäi valitettavan tuttuun tapaan havainnoita, mutta tunturihopeatäplä (*Boloria napaea*) ja tundrahopeatäplä (*Boloria chariclea*) ilmoitettiin keskimääräistä useammasta ruudusta. Pohjanhopeatäplän (*Boloria polaris*) ainoa havaintoruuu-

tu oli päälaella Li Utsjoella. Pohjois-Karjalan Kiteeltä tuli seurantaan uusi ruutu purohopeatäplästä (*Boloria thore*) ja ainoat havaintoruudut lehtohopeatäplästä (*Boloria titania*), jonka esiintymien kartoitusta tuotti kymmeneen vuoteen suurimman yksilömäärän. Kiteeltä ilmoitettiin niin ikään ainoa ”ei-lounainen” helmihopeatäplä (*Issoria lathonia*) ja vuoden eteläisin rahkahopeatäplä (*Boloria frigga*). Suolajeista suohopeatäplä (*Bo-*

loria aquilonaris) ja muurainhopeatäplä (*Boloria freija*) olivat ilahduttavasti keskivertovuotta runsaampia, mutta jälkimmäistä ei tavattu kaakosta kattavista suoinventoinneista huolimatta. Isoista hopeatäplistä yksi poikkiesi myönteisesti muista. Vaikka keisarinviitan (*Argynnis paphia*) yksilöennätysten jatkumoon ei tullut enää viidettä vuotta, lajille kertyi sentään toiseksi eniten havaintoruutuja, pohjoisimmillaan *Obb* Keminmaalta.

		Yksilömäärä		Runsaus		Frekvenssi		Yhteensä	
		2014	ka	2014	ero%	2014	ero%	ruutua	yksilöä
55.	Haapaperhonen (<i>L. populi</i>)	231	503	0,37	-53	12,1	-33	543	9089
56.	Lapinnokiperhonen (<i>E. pandrose</i>)	218	152	0,35	44	2,0	113	64	8024
57.	Virnasiniisi (<i>G. alexis</i>)	211	91	0,34	138	3,5	42	103	1706
58.	Saraikkoniittysilmä (<i>C. tullia</i>)	176	443	0,28	-59	4,9	-31	419	11085
59.	Keltaverkkoperhonen (<i>E. aurinia</i>)	156	125	0,25	24	0,6	24	18	3802
60.	Muurainhopeatäplä (<i>B. freija</i>)	150	132	0,24	14	3,1	-8	242	5197
61.	Mansikkakirjosiipi (<i>P. malvae</i>)	149	371	0,24	-59	9,0	-34	538	10835
62.	Häiveperhonen (<i>A. iris</i>)	143	244	0,23	-39	5,5	15	126	2927
63.	Helmihopeatäplä (<i>I. lathonia</i>)	129	141	0,21	-5	1,5	-59	116	2910
64.	Rahkahopeatäplä (<i>B. frigga</i>)	120	156	0,19	-24	1,9	-34	200	4332
65.	Lehtosiniisi (<i>P. artaxerxes</i>)	116	396	0,19	-70	6,1	-42	409	9352
66.	Rinnehopeatäplä (<i>A. niobe</i>)	116	174	0,19	-32	2,6	-42	225	5055
67.	Pikkuhäiveperhonen (<i>A. ilia</i>)	103	103	0,16	1	4,2	47	93	1132
68.	Täpläpapurikko (<i>P. aegeria</i>)	101	197	0,16	-48	3,8	-53	351	10195
69.	Ruostenopsasiipi (<i>T. betulae</i>)	91	94	0,15	-2	4,9	-5	157	2051
70.	Isoapollo (<i>P. apollo</i>)	88	105	0,14	-16	0,9	-18	23	2355
71.	Pikkusiniisi (<i>C. minimus</i>)	72	68	0,12	12	0,3	-43	12	1829
72.	Tummakirjosiipi (<i>P. alveus</i>)	69	65	0,11	8	2,5	-21	131	1485
73.	Tummahäränsilmä (<i>M. jurtina</i>)	53	53	0,08	1	1,9	28	65	2052
74.	Hietasomersilmä (<i>H. semele</i>)	47	256	0,08	-81	1,7	-36	92	5469
75.	Lethohopeatäplä (<i>B. titania</i>)	45	10	0,07	370	0,3	-27	13	1305
76.	Tunturikeltaperhonen (<i>C. tyche</i>)	42	17	0,07	146	0,1	-29	4	854
77.	Kalliosiniisi (<i>S. orion</i>)	35	106	0,06	-67	1,2	3	24	1509
78.	Keltatäplähiipijä (<i>C. palaemon</i>)	26	39	0,04	-32	1,3	-40	231	2222
79.	Tummaverkkoperhonen (<i>M. diamina</i>)	24	33	0,04	-24	0,4	51	19	2791
80.	Tuominopsasiipi (<i>S. pruni</i>)	22	87	0,04	-74	2,0	-54	147	2196
81.	Paljakkakylmänperhonen (<i>O. bore</i>)	22	41	0,04	-46	0,4	15	20	890
82.	Muurahaissiniisi (<i>G. arion</i>)	21	22	0,03	-2	0,1	-49	8	401
83.	Vaaleakeltaperhonen (<i>C. hyale</i>)	21	10	0,03	109	0,7	0	61	330
84.	Täpläverkkoperhonen (<i>M. cinxia</i>)	20	4	0,03	444	0,6	127	24	4237
85.	Purohopeatäplä (<i>B. thore</i>)	20	67	0,03	-70	0,6	40	14	1433
86.	Isokultasiipi (<i>L. dispar</i>)	18	30	0,03	-41	0,7	-30	31	348
87.	Sarakylmänperhonen (<i>O. norna</i>)	17	47	0,03	-65	0,1	-67	30	1829
88.	Tundrahopeatäplä (<i>B. chariclea</i>)	16	52	0,03	-70	0,6	28	35	2649
89.	Ruijannokiperhonen (<i>E. polaris</i>)	15	27	0,02	-44	0,4	8	25	2136
90.	Tunturihopeatäplä (<i>B. napaea</i>)	12	17	0,02	-27	0,3	55	9	1144
91.	Pohjanhopeatäplä (<i>B. polaris</i>)	11	7	0,02	74	0,1	-28	17	504
92.	Lapinkeltaperhonen (<i>C. hecla</i>)	10	21	0,02	-51	0,1	-47	15	1033
93.	Jalavanopsasiipi (<i>S. w-album</i>)	10	48	0,02	-79	0,7	-33	25	749
94.	Suokirjosiipi (<i>P. centaureae</i>)	9	25	0,01	-64	0,9	-29	140	1044
95.	Luhtakultasiipi (<i>L. helle</i>)	8	51	0,01	-85	0,3	-49	22	1188
96.	Kannussiniisi (<i>C. argiades</i>)	8	33	0,01	-75	0,9	-12	53	849
97.	Kirjopapurikko (<i>P. achine</i>)	7	28	0,01	-75	0,4	-37	26	848
98.	Täpläpaksupää (<i>H. comma</i>)	7	17	0,01	-58	0,6	9	37	522
99.	Suonokiperhonen (<i>E. embla</i>)	5	82	0,01	-94	0,4	-84	223	2743
100.	Tunturikirjosiipi (<i>P. andromedae</i>)	4	9	0,01	-58	0,1	-29	5	305
101.	Sinappiperhonen (<i>P. daplidice</i>)	3	284	0,00	-99	0,4	-85	251	5680
102.	Etelänhopeatäplä (<i>A. laodice</i>)	2	5	0,00	-60	0,3	-44	46	214
103.	Lapinverkkoperhonen (<i>E. iduna</i>)	1	161	0,00	-99	0,1	-47	15	1824
104.	Kuusamaperhonen (<i>L. camilla</i>)	1	1	0,00	-8	0,1	-11	12	14
105.	Täplänokkosperhonen (<i>N. vaualbum</i>)	1	<1	0,00	241	0,1	178	5	5
106.	Heinähiipijä (<i>H. morpheus</i>)	1	0	0,00	-	0,1	-	1	1
107.	Tundrasiniisi (<i>P. glandon</i>)	-	2	-	-	-	-	3	1183
108.	Kairanokiperhonen (<i>E. disa</i>)	-	8	-	-	-	-	55	791
109.	Kääpiöhopeatäplä (<i>B. improba</i>)	-	<1	-	-	-	-	1	324
110.	Kirsikkaperhonen (<i>N. polychloros</i>)	-	1	-	-	-	-	11	14
111.	Idänhäränsilmä (<i>M. lycaon</i>)	-	1	-	-	-	-	6	7
112.	Etelänkeltaperhonen (<i>C. crocea</i>)	-	<1	-	-	-	-	4	6
113.	Purjeritari (<i>I. podalirius</i>)	-	<1	-	-	-	-	1	1
114.	Vuorisinappiperhonen (<i>P. callidice</i>)	-	<1	-	-	-	-	1	1

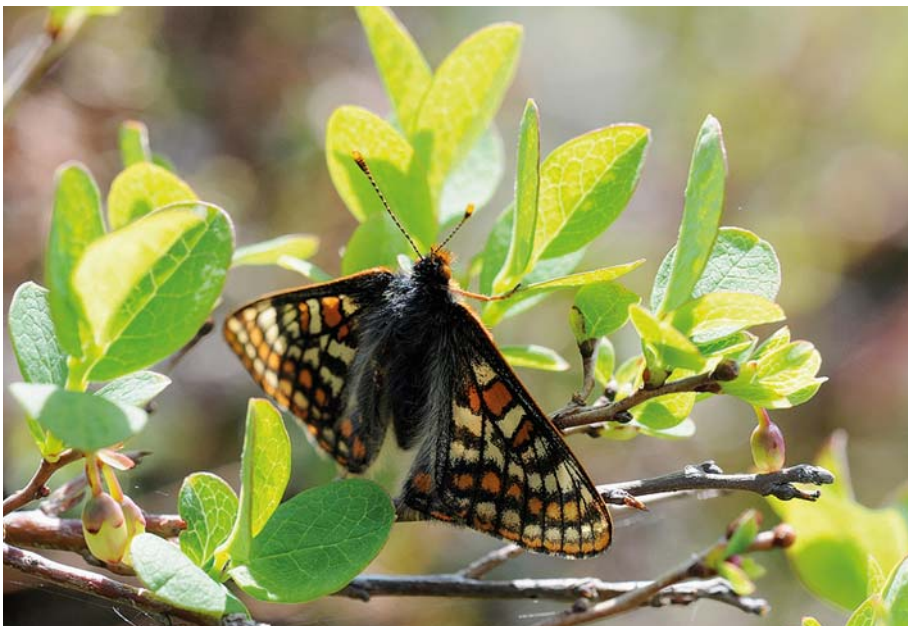
Kuva 5. Rinnehopeatäplän (*Argynnis niobe*) vähäiset tiedot vuodelta 2014 jakautuvat melko selvästi maan lounais- ja kaakkoiskulmalle. Vastaava jako on nähtävissä monen muunkin kartalla, esimerkiksi tummakirjosiipi ja helmihopeatäplä. Liekö taustalla vain havainnointiin liittyvä ilmiö vai jotakin "todellista"? | **Fig. 5.** *Argynnis niobe* is frequently recorded only from southwestern and southeastern Finland. Many other species such as *Pyrgus alveus* and *Issoria lathonia* show a similar spatial distribution. Yet, it is currently ambiguous whether these are due to some sampling bias or do these reflect a real pattern.

▲ Helmihopeatäplän (*Issoria lathonia*) kymmenen havaintoruutua vuonna 2014 on pienin määrä seurannassa 13 vuoteen. Tämä kolmannen polven yksilö kuvattiin Turun Kaksikerrassa 9.10.2014.

► Sääoloiltaan erikoinen kesä tuottaa erikoisia perhosia. Ikaalisissa kuvattiin kännykkäkameralla 19.6. voimakkaasti tummunut hopeatäplä, joka tavallisemman näköisten seuralaistensa perusteella oli joko niittyhopeatäplä (*Boloria selene*) tai pursuhopeatäplä (*Boloria euphrosyne*).

Lapinverkkoperhonen (*Euphydryas iduna*) ei kestänyt muiden verkkoperhosten kerkassa. Seurannassa se jäi jo neljäntenä vuotena peräkkäin vain yhden yksilön varaan, joka kuvattiin Kilpisjärvellä Saanan rinteellä 7.7.2014.

Etelänhopeatäplästä (*Argynnis laodice*) saatiin jälleen havaintoja kahdesta etelärannikon ruudusta (Ab Kemiönsaari, N Kirkkonummi).

VERKKOPERHOSET (runsaus ja frekvenssi molemmat +3 / -3 lajia) olivat päiväperhoskesän myönteinen poikkeus, sillä lapinverkkoperhosta (*Euphydryas iduna*) lukuun ottamatta kaikkien muiden suunta oli edellisesästä ylöspäin. Joukosta ei löytynyt yhtään ennätyskellisen pientä lukua, vaan määrät olivat lähellä 2000-luvun keskitasoa. Sekä Ahvenanmaalta neljästä ruudusta kirjatun täpläverkkoperhosen (*Melitaea cinxia*) että kaakossa niin ikään neljästä ruudusta mainitun keltaverkkoperhosen (*Euphydryas aurinia*) runsaus ja ruutufrekvenssi olivat keskivertovuotta parempia. Jälkimmäisen taustalla oli kuitenkin kattava kartoitus kesällä 2014 – näyttää siltä, että keltaverkkoperhonen elää Suomessa enää vain 4–5 peninkulmaruudulla. Myös kirjoverkkoperhosen (*Euphydryas maturna*) oli keskimääräistä runsaampi. Esimerkiksi Sa Taipalsaarella ”nähtiin yhdellä retkellä ajuruohoilla komeasti yli 50 kirjoverkkoperhosta, enemmän kuin vuosiin.” Tummaverkkoperhosta (*Melitaea diamina*) kertyi kolme havaintoruutua, kymmenen vuoden tauon jälkeen myös Etelä-Pohjanmaalta (Oa Kristiinankaupunki). Edellisesästä niukasti runsastuneen ratamoverkkoperhosen (*Melitaea athalia*) viimeiset seurantahavainnot Lapista ovat viiden vuoden takaa kesältä 2009.

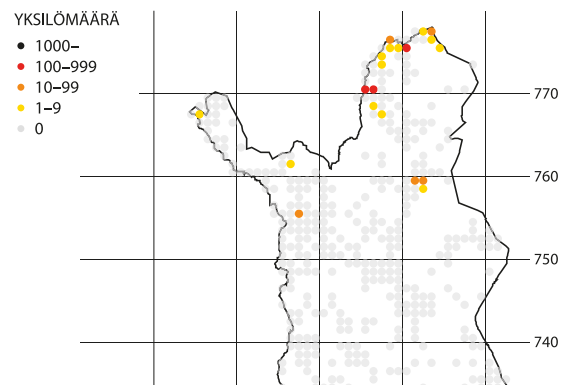
HEINÄPERHOSET (runsaus +3 / -16 lajia, frekvenssi +5 / -14 lajia). Kesä oli merkittävästi edellisvuotta huonompi ja vähälukuisia esimerkkejä riitti. Suonokiperhosen yksilö- ja ruutumäärä olivat koko seuranta-ajan pienimpiä (vain kolme ruutua: Om Pyhäntä ja Alavieska, Oba Utajärvi), keltaniittysilmä jäi ensimmäisen kerran alle 500 perhoseen. Metsänokiperhosen ja metsäpapurikko (*Pararge petropolitana*) ovat olleet yhtä vähissä vain seurannan aloitusvuonna ja tummapapurikko (*Pararge maera*) sekä idänniittysilmä (*Coenonympha glycerion*) olivat vähimmillään kymmeneen vuoteen. Havaintoruutujakin kertyi niukasti, täpläpapurikolle (*Pararge aegeria*) ja keltaniittysilmälle toiseksi vähiten ja metsäpapurikolle kolmanneksi vähiten seurannan aikana. Tesmaperhonen oli jälleen päiväperhoslistan kärjessä, mutta yli 10 000 yksilöä edellisesästä niukempina. Lajista kuitenkin ilmoitettiin kaksi havaintoruutua Ks Kuusamosta, molemmat

Idänniittysilmä (*Coenonympha glycerion*) jäi edellisen kerran seurannassa alle tuhannen yksilön 21 vuotta sitten (1993).

seurannalle uusia. Pohjoisesta tuli muutenkin mukavia uutisia: lapinnokiperhonen (*Erebia pandrose*) ilmoitettiin peräti 14 ruudusta, eteläisimmillään *Lkor* Sodankylän Kiilopäältä, ja paljakkakylmänperhosesta (*Oeneis bore*) kirjattiin samalta paikalta seurannan toiseksi eteläisin ruutu (kuva 6). Rämekylmänperhonen löytyi puolestaan etelärajoillaan uudesta ruudusta *Ab* Salosta. Tummahärnsilmää (*Maniola jurtina*) havainnoitiin viime vuosien tapaan Ahvenanmaalla ja kaakossa, ja näiden välistä löytyi uusi seurantaruuu *Ab* Kemiönsaaresta. Kirjopapurikko (*Pararge aethina*) mainittiin nyt vain kolmesta Etelä-Hämeen ruudusta (*Ta* Urjala, Hattula, Valkeakoski). Sarakylmänperhonen (*Oeneis norna*) puolestaan jäi yhteen havaintoruutuun Saanan alueella, vaikka tietoja kertyi viideltä eri havainnoitsijalta. Kairanokiperhonen jäi viidennen kerran tyystin havainnoitta, kenties varhaisen lentoaikansa takia. Ete-lämpänä nollille jäi puolestaan idänhärnsilmä, vaikka edellisvuosien elinpaikkoja kierreltiin. Heikko heinäperhoskesä voidaan paketoita suonokiperhosen, metsäpapurikon ja saraikkoniittysilmän (*Coenonympha tullia*) seuranta-ajan heikoimmilla sijoituksilla.

Kuva 6. Paljakkakylmänperhosen (*Oeneis bore*) seurantahavainnot vuosilta 1991–2014 sisältävät 890 yksilöä 20 ruudusta. Kesällä 2014 laji ilmoitettiin seurantaan ensimmäisen kerran Sompion Lapista (*Lkor* Sodankylä Kiilopää). **Fig. 6.** *Oeneis bore* was recorded for the first time from the biogeographical province of *Lkor*, the NAFI database currently consisting of altogether 890 individual observations from 20 10×10 km quadrats.

Parhaat ruudut edelleen Kiteen tahdissa

Vähintään 40 päiväperhoslajin ruutuja kertyi 37 – viidenneksen keskivertovuotta vähemmän (45) – kymmenen eliömaakunnan alueelta (taulukko 3). Eniten niitä oli Etelä-Savossa (9), Etelä-Hämeessä (7) ja Pohjois-Karjalassa (6). Välistä jäivät tyystin Ahvenanmaa, Laatokan Karjala ja Etelä-Pohjanmaa, jotka viimeksi ovat yltäneet runsaslajisten päiväperhosruutujen listalle vuosina 2002 ja 2003. Kesän 2014 ainoa uusi 40 lajin ruutu kirjattiin

Etelä-Hämeestä (*Ta* Asikkala).

Vähintään 50 laji ilmoitettiin seitsemästä ruudusta, tälläkin kertaa pohjoisimmillaan ja enimmillään *Kb* Kiteeltä (aiemmin Kesälahti). Kyseisen ruudun 64 laji oli tällaisena päiväperhoskesänä loistava tulos, sillä jo kärkikolmikön sisällä ero venähti kymmeneen lajiin. Vain kahdesti aikaisemmin vuosina 2012 ja 2013 on yhdestä ruudusta kirjattu vähintään yhtä monta laji. Kitee myös säilytti ykköspaikkansa koko seurantatilastossa 72 päiväperhoslajilla; kaikkiaan viidestä ruudusta on tavattu vähintään 70 laji

Lajia Species	Maakunta/kunta (ruutu) Province/Community (10x10 km)	Lajia Species	Maakunta/kunta (ruutu) Province/Community (10x10 km)
64	<i>Kb</i> Kitee (686:365)	44	<i>Sb</i> Kuopio (698:355)
58	<i>Sa</i> Ruokolahti/Imatra (679:360)	43	<i>Sa</i> Lappeenranta (677:356)
54	<i>Sa</i> Ruokolahti (680:358)		<i>Ab</i> Salo (670:328)
52	<i>Ta</i> Kuhmoinen/Jämsä (683:338)		<i>Ta</i> Asikkala (677:342)
51	<i>Ka</i> Hamina (672:350)	42	<i>Ka</i> Virolahti (671:353)
50	<i>Sa</i> Imatra/Lappeenranta (678:359)		<i>Kb</i> Rääkkylä (691:364)
	<i>Sa</i> Savonlinna (686:359)		<i>Ab</i> Kemiönsaari (668:326)
49	<i>St</i> Säskylä (677:325)		<i>Ta</i> Kuhmoinen (684:339)
	<i>Kb</i> Kitee/Tohmajärvi (689:367)		<i>Ta</i> Valkeakoski (679:334)
	<i>Sa</i> Savonlinna (687:361)	41	<i>Ab</i> Parainen (670:323)
47	<i>Ab</i> Salo (667:328)		<i>Ta</i> Pälkäne/Kangasala (681:335)
	<i>Kb</i> Rääkkylä (691:363)		<i>Sb</i> Leppävirta (693:354)
	<i>Sa</i> Lappeenranta (678:358)		<i>Ta</i> Orivesi (683:335)
	<i>Kb</i> Outokumpu (695:360)	40	<i>N</i> Sipoo/Helsinki (668:340)
46	<i>Ab</i> Parainen (669:324)		<i>Tb</i> Keuruu (690:336)
	<i>Kb</i> Liperi (694:361)		<i>Sa</i> Lappeenranta (675:357)
	<i>Ta</i> Hämeenkoski (677:340)		
45	<i>Sb</i> Mikkeli (689:350)		
	<i>Om</i> Raahe (717:338)		
	<i>N</i> Siuntio (667:334)		
	<i>Sa</i> Lappeenranta/Imatra (677:359)		

Taulukko 3. Havaintoruudut (10x10 km), joista ilmoitettiin vähintään 40 lajia vuonna 2014. Saman lajimäärän ruudut on järjestetty päiväperhosten yksilömäärän mukaan alenevasti.
| **Table 3.** All 10x10 quadrats with at least 40 butterfly species observed in 2014.

vuosina 1991–2014.

Päiväperhosseuranta jatkuu kesällä 2015, jolloin seurannassa tulee täyteen neljännesvuosisata! Missä tahansa Suomessa tehdyt havainnot käyvät seurantaan, jos niistä ilmenevät *yhtenäiskoordinaattiruutu* (10x10 km), *havaintovuosi*, *havaintopäivien määrä* sekä havaittujen lajien laskettu tai arvioitu *yksilömäärä*. Kesän päiväperhoshavainnot voi toimittaa edelleen perinteisillä paperilomakkeilla tai sähköpostin liitteenä (lomake tai vapaamuotoinen listaus) Etelä-Karjalan Allergia- ja Ympäristöinstituuttiin. Mikäli ne ovat perillä joulukuun alussa, tiedot ehtivät varmasti seuraavaan vuosikatsaukseen.

Kaikki päiväperhostiedot tallennetaan edelleen Luonnontieteellisen keskusmuseon Hatikka-järjestelmään (hatikka.fi), jonne omat havainnot voi tallentaa itse kauden kuluessa (esimerkiksi päivittäin) tai yhteenvetona kesän päätyttyä (siis entisen paperilomakkeen tavoin). Käytetään seurantaan tarkoitettua perhoslomaketta, jonka tunnuksena on havaintokartan alla oleva TaxonCensus-koodi Rhopalocera. Oman sähköisen havaintopäiväkirjan teko onnistuu varmemmin, jos lukaiset perusohjeet seurannan sivuilta www.luomus.fi/nafi. Sieltä pääset katsomaan myös lajien havaintokarttoja tarkemmin.

Hatikkaa uusitaan parhaillaan tule-

van lajitietokeskuksen tarpeisiin. Sen mahdollisista vaikutuksista päiväperhosseurantaan tiedotetaan tarpeen mukaan museon ja seurannan sivuilla, mutta isoja muutoksia ei ole odotettavissa. Muistutettakoon vielä, että jos tietojen tallennus Hatikan kautta ei syystä tai toisesta ota onnistuakseen, voit edelleen hyvällä omallatunnolla lähettää perhoshavainnot ”vanhaan malliin”.

Menestyksestä perhoskesää kaikille – tähdätään viiteen miljoonaan yksilöön seurannan 25 vuoden kunniaksi!

Kiitokset

Lämmin kiitos kaikille vuonna 2014 seurantaan tietoja antaneille ja ”seurantakirjan” lunastaneille – niitä saa vielä Tibialen tai instituutin kautta! Vuonna 2014 mukaan tulneiden uusien osallistujien kesken arvoimme kaksi kirjaa, jotka lähtivät Silja Huhtaselle ja Pekka Saikolle. Janne Heliölä toimitti jälleen SYKE:n linjalaskentatiedot ja Tapani Lahti vastasi verkkotallennuksen kehitystyöstä, joidenkin havaintoerien selvityksistä sekä karttatulosteista. Tekstin kuvituksessa avustivat Juha Jantusen ohella Pasi Kujala, Juha Majala, Anu Saarinen ja Jouni Uski. Käsikirjoituksen viimeistelyyn osallistuivat Juha Jantunen ja Panu Välimäki. Ympäristöministeriö on tukenut seurantaan vuonna 2014.

Seurantaan vuonna 2014 tietoja lähettäneet. (S) = osallistuneet SYKE:n linjalaskennan kautta.

Aalto Ari, Aalto Janne, Aaltonen Kari, Aaltonen Matti, Aarnio Hannu, Ahola Matti, Aitolehti Milja, Alatalo Jarkko, Alava Seppo, Alestalo Olli, Alestalo Pekka, Autere Yrjö, von Bagh Peter, Bruun Pertti, Colliander Hans, Eerikko Riitta, Elfving Olli, Elo Olli (S), Eronen Jarmo, Ervasti Esa, Ferne-lius Lars-Erik, Grönholm Rainer (S), Haahtela Tari, Haataja Kari, Haavikko Anja, Hakalisto Arja, Han-nuksela Matti, Heikkinen Erja, Heikkinen Toivo, Heinonen Pentti, Heinonen Raimo, Heliölä Jan-ne, Hiironen Katja, Holmberg Mia, Holmiluoto Ari, Horneman Risto, Hotanen Riitta, Huhtanen Jarmo, Huhtanen Silja, Hyttinen Erkki, Hyttinen Juha, Hyttinen Kaarina, Hytönen Reijo, Hyvärin-en Liisa, Härkönen Sari, Iipponen Matti, Ilomä-ki Tero, Itämies Arja, Itämies Juhani, Jantunen Juha, Jarva Leena, Jokela Jari, Jokinen Pekka, Juutilainen Ilmari, Järvinen Ari, Järvinen Heikki (S), Järvinen Miika (S), Järvinen Orvo, Järvinen Seppo, Kaasinen Pirkko (S), Kajalo Ilkka, Kallio Erkki, Kallojärvi Tapio, Kanerva Jaakko, Kantonen Pauli, Karhu Ali (S), Karjalainen Raimo, Karttunen Mika, Kastu Merja, Kelo Jorma, Kelo Marko, Kel-tanen Seppo, Kero Inkeri, Kirstilä Tuomas, Kitu-nen Matti, Kohonen Leo, Koivikko Elisabet, Koi-vikko Matti, Koivumäki Kaija, Kontiokari Seppo, Koppanen Taru, Korhonen Juha, Koskela Tapio Johannes, Kovalainen Martti, Kujala Pasi, Kulma-la Kari, Kumlander Bo-Göran, Kuosmanen Juha, Kuokkanen Matias (S), Kursula Reijo, Kuussaa-ri Mikko, Kuutti Hannu, Laakso Tuula, Laasonen Erkki, Laasonen Leena, Lahtinen Olli, Lapakko Aleksii, Lastula Sari, Laukkanen Leena, Lautamäki Terttu, Lehikoinen Esa, Lehikoinen Mikko, Leh-tonen Ilari, Lehtonen Samuli, Lesonen Tuomas, Liljeblad Markku, Lilvanen Liisa, Lindgren Sami (S), Lintervo Markku, Lohko Pentti, Luojus Harri, Luokkamäki Mikko, Luonnonsuojeluliitto, Luos-tarinen Timo, Luukkonen Lauri (S), Luukkanen Timo, Löfgren Seppo, Madetoja Marita, Majakal-io Piia, Majala Juha, Makkonen Timo, Malinen Pekka, Martikainen Risto, Meriluoto Annette, Mertanen Tuja, Mustonen Harri, Myntti Tarmo, Myyrä Reijo (S), Mäkelä Samu, Niska-Virta Jo-hannes, Nivamäki Jorma, Norrdahl Kai, Norrdahl Nora, Nupponen Pertti, Nurkka Timo, Nyström Harry, Näppä Annikki, Ojala Katja (S), Ojalainen Pekka, Okkonen Harri, Paasikunnas Timo (S), Paavilainen Anja, Paavilainen Pekka, Pajari Mika, Pajukangas Kai, Pajunen Tarja, Partanen Pek-ka, Patrikainen Jarmo, Pelkonen Mika, Peltonen Eero, Peltonen Elina, Pennanen Jorma, Penttilä Kari, Pietiläinen Heikki, Pietiläinen Mikko, Piirai-nen Markus, Plester Leigh, Poutanen Pekka, Pou-tanen Terho (S), Pulli Timo, Pulliainen Auli, Put-kuri Eija, Pyhtilä Eeva, Pöyry Ilona, Pöyry Juha, Raunio Anneli (S), Reinikainen Sami, Rundgren Eerikki, Ruohomäki Kai, Ruokonen Toni (S), Ryt-teri Milka (S), Rytteri Susu (S), Rönkkö Hannu, Rönkä Helena (S), Saarinen Anja, Saarinen Anu, Saarinen Jaro, Saarinen Kaapo, Saarinen Kimmo, Saikko Pekka, Sallinen Tatu, Salmela Jukka, Sal-minen Jere, Salo Veikko, Sappinen Juhani, Saviko Raija, Savikko Riitta, Savolainen Pekka, Scha-kir Ilhan, Selin Mika, Seppänen Paavo, Sihvonen Harri, Snickars Börje (S), Sojamo Esa, Styrman Reino, Suhonen Pekka, Sulkava Pertti, Sulkava Raija, Sulkava Reijo (S), Sulkava Risto, Suoknuu-ti Markku, Suomalainen Harri, Sällinen Jukka, Taivainen Jari, Taka-Prami Eilo, Telenius Päiviki (S), Teräs Anssi (S), Toikka Ari, Turja Eija, Turja Sauli, Uski Jouni, Vaalivirta Sirkka-Liisa, Valanti Mirva, Vallunen Albert, Vanhanen Hannu, Vanta-nen Pekka (S), Varonen Kari, Vastamäki Jani, Viit-tämäki Vuokko (S), Viitanen Esko, Viitanen Lauri, Virkkala Raimo, Vitikainen Tiina, Vuokko Seppo, Vuori Anna, Vuorinen Heikki (S), Vuorinen Tupu, Åberg Patrik, Äyräs Pirkko, Öhman Ossi

Ykkösiä ja ennätysvuosia — tesmaperhosen komennossa, hännänhuippuna 2014

Kimmo Saarinen

Kaksikymmentäneljä päiväperhosseurantavuotta on tiivistetty jokaisessa vuosiraportissa taulukkaan, jossa lajit ovat yksilömäärän mukaisessa runsausjärjestyksessä. Lajilistan ykköspaikalle on yltänyt vain seitsemän lajia, useimmin tesmaperhonen (*Aphantopus hyperantus*; 12 kertaa) ja lanttuperhonen (*Pieris napi*; 6 kertaa). Loput kuusi vuotta jakautuvat viidelle lajille: nokkosperhonen (*Nymphalis urticae*) on ollut runsain kaksi kertaa (1994 ja 2009), vihernopsasiipi (*Callophrys rubi*, 1996), metsänokiperhonen (*Erebia ligea*, 1997), amiraali (*Vanessa atalanta*, 1998) ja neitoperhonen (*Nymphalis io*, 2005) kukin

kerran. Amiraali on joukossa selvä poikkeus, sillä se on ollut kärkikymmenikössä vain viisi kertaa – kaikki muut 'ykköset' ovat kuuluneet sinne vähintään joka toinen vuosi. Ykköspaikkaa ovat lähimmillään kärkkyneet sitruunaperhonen (*Gonepteryx rhamni*), joka on ollut neljä kertaa kakkosena, viimeksi vuonna 2013, ja lauhahiipijä (*Thymelicus lineola*), joka puolestaan on ollut parhaimmillaan kolmantena vuonna 2006. Sitruuna-, lanttu- ja tesmaperhonen ovat olleet kaikkina vuosina seurannan kymmenen runsaimman lajin joukossa.

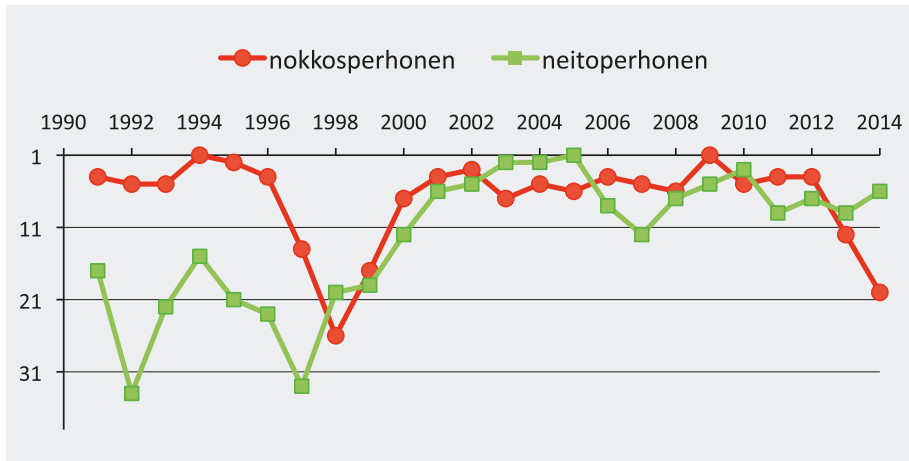
Kahdeksan ensimmäisen seurantavuoden (1991–1998) aikana ykköspaikalla oli peräti kuusi eri lajia, kun vain lanttuperhonen ylsi useammin kärkeen vuosina 1992, 1993 ja 1995. Sen sijaan vuodesta 1999 eteenpäin ykköspaikalla on yleensä ollut joko tesmaperhonen (11 kertaa) tai lanttuperhonen (kolme kertaa). Vain kahdesti sija on livennyt muille – neitoperhoselle vuonna 2005 ja nokkosperhoselle vuonna 2009. Neitoperhosen runsastuminen on kiistaton, mutta onko yksipuolistumisen taustalla Suomen ympäristökeskuksen maatalousympäristön päiväperhosseuranta? Vuodes-

ta 1999 alkaen seurantaan liitetyissä linjalaskentatiedoissa ei lanttu- ja tesmaperhosia säästellä, sillä ne muodostavat yli 35 % kaikista linjahavainnoista.

Kun seuranta-aineistosta poistetaan SYKE:n havainnot, noin 728 000 perhosta 90 lajista, tesma-, lanttu- ja sitruunaperhonen säilyvät edelleen kärjessä samassa järjestyksessä. Kärkikymmenikössä vihernopsasiipi ja neitoperhonen nousevat 1–2 sijaa ja nokkosperhonen sekä lauhahiipijä puolestaan laskevat 1–2 sijaa. Kuitenkin 20 runsainta lajia ovat edelleen samoja. Myös tesmaperhosen ylivoima kestää kahdeksana vuotena, mutta kolme ykkösvuotta lui-

suvat ilman linjalaskentojen tukea lanttuperhoselle (2002, 2006) ja vihernopsasiivelle (2001). Lanttuperhonen puolestaan menettää vuoden 2011 ykköspaikkansa vihernopsasiivelle. Ilman maatalousympäristön seurantaa viimeiset 16 ykkössijaa jakautuvat siis tesmaperhosen (8), lanttuperhosen (4), vihernopsasiiven (2) sekä nokkos- ja neitoperhosen (molemmat 1) kesken. Kärkiaineisto näyttäisi siis yksipuolistuneen seurannan edetessä (1990-luvulla 6 lajia/ 8 vuotta, 2000-luvulla 5 lajia/ 16 vuotta).

Päiväperhosten sijaluvut eivät ehkä ulkopuolisia hätkäytä, mutta niistä saa oivasti yhdellä vilkaisulla "kesätasopainotetun" ku-

KUVU 1. Norkkos- ja neitoperhosen sijoius Suomen päiväperhosten runsauslistalla 1991–2014. Norkkosperhosen on ollut ykkösenä vuosina 1994 ja 2009, neitoperhonen vain vuonna 2005.

van lajien asemasta. Kuvassa 1 on esimerkkinä norkkosperhonen (seurantatilaston 4.), jonka syvä sukellus 1990-luvun lopulla näyttäisi nyt toistuvan, ja neitoperhonen (tilaston 7.), jonka sijoitukset kertovat vahvasta noususta Suomen päiväperhosten kärkikymmenikköön.

Vuosi 1995 pitää pintansa – 2014 toistaiseksi synkin vuosi

Sijaluvuissa yksilömääriä tarkastellaan vuosien sisällä lajien välillä, mutta näkökulma voidaan myös kääntää vuosien välille ja lajien sisälle. Silloin kullekin lajille voidaan kirjata yksilömääränsä puolesta paras ja heikoin vuosi, mutta siihen on syytä ottaa kak-

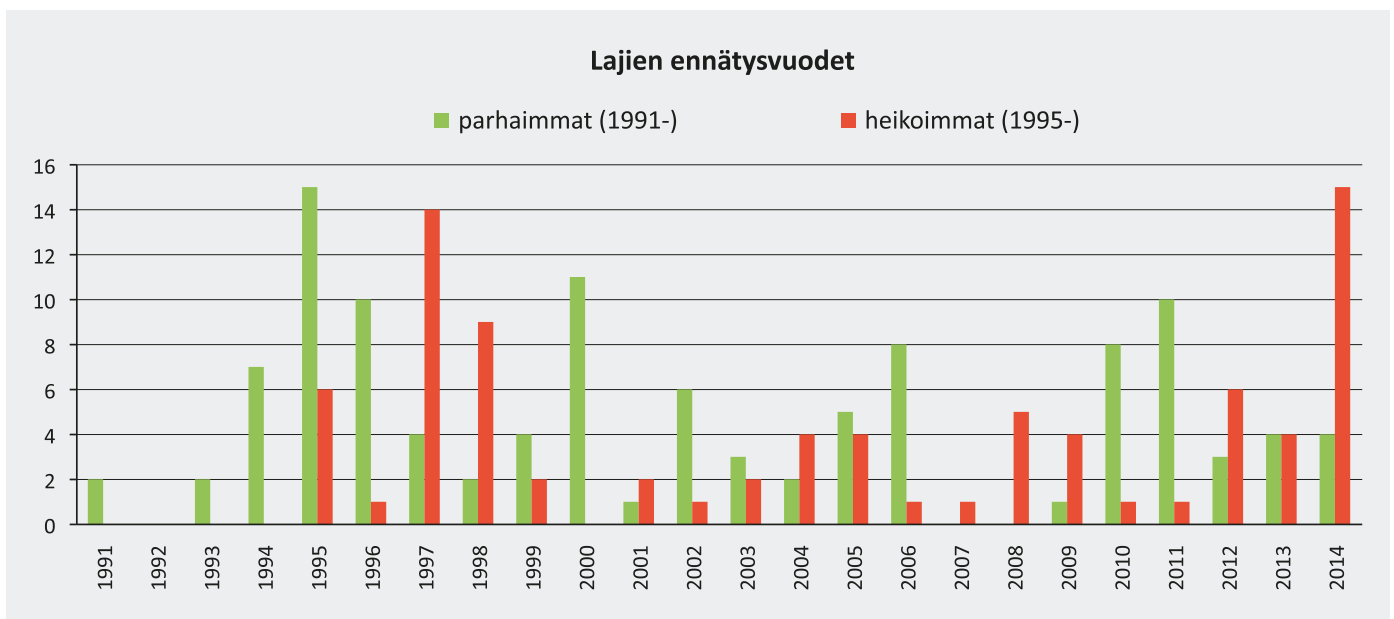
si reunaehto: (1) seurannan alkuvuosien 1991–1994 aineistot ovat pienempiä, joten minimivuodeksi kelpaa vasta 1995 (mahdolliseksi ennätysvuodeksi kelpaavat toki alkuvuodetkin) ja (2) vain yksiselitteiset minimi- ja maksimit otetaan huomioon; jos yksilömäärä on pienimmillään tai suurimmillaan ainakin kahtena vuotena, ennätysvuotta ei ole kirjattu.

Tämän perusteella 24 seurantavuodelle saadaan minimi 83 lajille ja maksimi 112 lajille. Kuvan 2 mukaisesti vuosi 2014 on tässä(kin) katsannossa seurannan heikoin päiväperhoskesä, sillä peräti 15 lajia oli nyt niukimmillaan. Seuraavaksi tulevat vuodet 1997 ja 1998 – toisaalta vuosien 2007 ja 2008 tilastoista löytyy vain minimilajeja.

Seurannan parhaimpia vuosia puolestaan ovat olleet 1995, 1996, 2000 ja 2011. Näistä 2000 on siinä mielessä paras, että vuodella ei ole yhtään ennätysniukkaa lajia. Vuonna 1995 päiväperhoset olivat kuitenkin runsaampia.

Pohdimme vuoden 1995 erinomaisuutta jo "seurantakirjassamme" (Saarinen, K. & Jantunen, J. 2013: Päiväperhoset matkalla pohjoiseen. – Hyönteistarvike Tibiale Oy. 248 s.). Vuosiraporteista vastausta ei löytynyt, mutta Ilmatieteen laitoksen kuu-kausikatsausten mukaan edellisen kesän (1994) heinä- ja elokuu olivat vähäsateisia ja tavallista lämpimämpiä. Pysyvä lumipeite tuli jo marraskuussa ja se säilyi pitkälle huhtikuuhun, vaikka talvi oli joulukuusta maaliskuulle useita asteita keskimääräistä leudompi. Viileähköä toukokuuta seurasi lämmin ja aurinkoinen kesä aina syyskuulle asti. Varsinkin kesäkuu oli monta astetta keskimääräistä lämpimämpi. Kun kesä-elokuussa esimerkiksi Lappeenrannassa aurin- gonpaistetunteja kertyi melkein ylimääräisen kuukauden verran, olennaiset ainekset erinomaiselle päiväperhoskesälle olivat ilmeisesti siinä.

Viimeiset 20 seurantavuotta (1995–2014) jakautuvat melkein tasan minimi- (9) ja maksimivoittoisiin (10) vuosiin; vuonna 2013 ennätyslajeja oli yhtä monta molempiin suuntiin. Jälkimmäisellä vuosikymmenellä (2005–2014) "vihreiden" vuosikeskiarvo oli kuitenkin 4,3 lajia, kun niitä edeltävällä jaksolla 1995–2004 oli keskimäärin 5,8 vuodessa. "Punaisten" osalta jaksot eivät eroa toisistaan (4,1 vs. 4,2 lajia). Suunta on siis loivasti alaspäin, mutta mitenkä käy tänä vuonna 2015?

KUVU 2. Päiväperhosten parhaat (112 lajia) ja heikoimmat (83 lajia) vuodet seurannassa yksilömäärien mukaan luokiteltuna. Jos katsotaan kunkin lajin kahta parhaita vuotta, vuosi 1995 on niiden joukossa 20 lajilla; vuosi 2014 puolestaan on kahden heikoimman joukossa peräti 26 lajilla.